

Glossari

Anticoncepció: mètode o acció a partir del qual s'evita la fecundació i per tant l'embaràs. Existeixen diversos mètodes anticonceptius, des dels mètodes barrera (preservatiu, diafragma,...) fins als productes espermatocides, l'anticoncepció hormonal oral, o els mètodes permanents (lligadura de trompes, vasectomia).

Anticoncepció d'emergència: procediment pel qual s'actua per prevenir la fecundació i el posterior embaràs. Es realitza poques hores o fins a molts pocs dies després d'una relació sexual desprotegida i es fan servir píndoles o bé aparells intrauterins. L'anticoncepció d'emergència és recomanada per l'OMS i és considerada com un dret de la salut reproductiva de la dona.

Avortament en males condicions: procediment pel qual es posa fi a un embaràs no desitjat i que és practicat o bé per persones que no tinguin les habilitats necessàries o bé en un ambient que no compleixi amb els mínims requisits mèdics, o en ambdós casos. És la causa del 13% de totes les morts maternes.

CIPD (El Caire, 1994): Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament celebrada al Caire (5-13 de setembre del 1994) amb la participació de 179 delegacions. Es va aprovar el Programa d'Acció del Caire per al període 1994-2015 on les principals novetats fan referència al desenvolupament de programes en matèria de salut reproductiva, drets reproductius, i la promoció de l'enfortiment del paper de la dona a tot el món.

Empoderament: procés de conscienciació i de reivindicació que té com a objectiu aconseguir una distribució equitativa del poder entre els dos sexes. Això vol dir que les dones han de gaudir de les mateixes oportunitats que els homes per a disposar també del mateix poder de decisió ja sigui en l'àmbit privat, en la vida professional o política de la persona.

Fecunditat: capacitat de fecundació, és a dir, de desenvolupar un procés de procreació. La taxa global de fecunditat indica la mitjana d'infants que tindrà una dona durant la seva vida, en el cas que les taxes actuals de natalitat per edat es mantinguessin constants durant els seus anys fèrtils (normalment dels 15 als 49 anys).

Fertilitat: capacitat fisiològica d'una dona, un home, una parella, grup o població de procrear.

Gènere: atribució cultural que expressa el conjunt de trets que caracteritzen allò masculí i allò femení. Aquest sistema genera en les persones unes expectatives del que significa en cada moment històric ésser home o dona i, en funció d'elles, s'educa i es socialitza les persones. El gènere fa referència a les relacions desiguals de poder entre homes i dones que es produeixen a través d'una organització social basada en les diferències sexuals. D'aquesta manera, a través de la família, l'escola, la religió o els mitjans de comunicació es promouen diferents valors, conductes o activitats a nois i noies de manera que el món masculí és concebut com a superior, i el femení com a inferior. Aquest rol perpetua les desigualtats entre homes i dones a tot el món.

Malalties de transmissió sexual (MTS): malalties infeccioses de gravetat variable, algunes benignes i d'altres més greus, que normalment es transmeten o es contagien durant les relacions sexuals. La vagina, el penis, l'anus i la boca són els llocs més freqüents on podem trobar els gèrmens (virus, bacteris, paràsits...) que produeixen les MTS. Totes aquestes malalties tenen en comú la transmissió principalment sexual, encara que hi ha altres vies possibles com la sang o els contactes no sexuals, i afecten, fonamentalment, els òrgans genitals. Actualment són les malalties més esteses a tot el món, i poden tenir greus conseqüències a llarg termini com la infertilitat, especialment per a les dones.

Maternitat sense riscos: suposa l'accés de totes les dones a una informació i atenció que garanteixin dur a terme un embaràs i part en condicions sanitàries òptimes, és a dir, poder desenvolupar una maternitat a un nivell que no constitueixi un problema de salut pública. Això pressuposa disposar d'una cobertura d'atenció maternoinfantil el més àmplia possible per a garantir una maternitat sense riscos, prioritzant els serveis obstètrics maternals i d'urgències, especialment en benefici de les zones rurals i urbanes pobres.

Mortalitat infantil: nombre de defuncions de nens menors d'un any per cada 1.000 nous nats.

Mortalitat materna: nombre de dones que moren per causes relacionades amb l'embaràs i el part. Les causes de la mortalitat materna solen ser per ordre de casos; hemorràgies, causes indirectes, infeccions, avortaments en males condicions, hipertensió i part obstruït.

Mortalitat perinatal: es refereix a la mort de la criatura mentre es desenvolupa dins de l'úter durant els nou mesos d'embaràs. Per mortalitat neonatal entenem la defunció del fetus durant els primers 28 dies de vida.

Mutilació genital femenina: terme generalment acceptat per designar les pràctiques tradicionals que suposen l'eliminació total o parcial o els danys dels genitals externs de nenes i dones. Existeixen diversos graus de mutilacions, i les seves complicacions poden ser de tipus immediat (forts dolors, hemorràgies, retencions d'orina agudes, riscos de malalties de transmissió sanguínia, infeccions que poden arribar a provocar la mort), i de tipus durader (micció difícil, infecció recurrent de les vies urinàries, regles doloroses, relacions sexuals doloroses, infertilitat, així com conseqüències psicològiques i socials).

Paternitat responsable: necessitat dels homes d'assumir la responsabilitat i les conseqüències dels seus comportaments reproductius i sexuals, com per exemple responsabilitzar-se de la seva descendència a partir de l'ús d'anticonceptius, i practicar comportaments sexuals segurs per una protecció pròpia i de la parella. Per responsabilitat i participació de l'home entenem les següents actituds: respectar els drets sexuals i reproductius de les dones; assumir una actitud activa en l'anticoncepció i en la prevenció de malalties de transmissió sexual, inclòs el VIH; involucrar-se de manera igualitària en les feines domèstiques, així com en la cura i educació dels fills; compartir les decisions sobre procreació; i preocupar-se per la salut pre i postnatal materna i infantil.

Planificació familiar: capacitat de limitar el nombre de fills i de controlar l'espaiament entre naixements. La planificació familiar pot augmentar la capacitat d'autonomia de la dona i permetre que tant dones com homes gaudeixin d'un major control sobre les seves vides. Això fa necessari el subministrament d'informació, educació i assessorament així com de mètodes anticonceptius.

Programes d'atenció i salut maternoinfantil: programes de salut destinats al benestar físic, mental i social de les mares i els seus fills, entre els quals s'hi troben els serveis organitzats per tenir cura de la salut de les dones embarassades i de les mares lactants.

Salut reproductiva: es defineix com un estat general de benestar físic, mental i social, i no de simple absència de malalties, en tots els aspectes relacionats amb el sistema reproductiu i les seves funcions. Això comporta la capacitat personal de gaudir d'una vida sexual satisfactòria sense riscos i de procrear, així com la llibertat de decidir tenir o no tenir relacions sexuals, quan i amb quina freqüència. L'atenció en salut reproductiva inclou: serveis de planificació familiar, assessorament i informació; atenció prenatal, durant el part i postpart, atenció sanitària a infants, tractament d'infeccions de l'aparell reproductiu i de malalties de transmissió sexual; serveis segurs d'avortament, allà on sigui legal, i atenció a complicacions relacionades amb l'avortament; prevenció i tractament de la infertilitat; informació, educació i assessorament sobre sexualitat humana, salut reproductiva i paternitat responsable, i dissuasió de pràctiques nocives com la mutilació genital femenina.

Salut sexual: és una part de la salut reproductiva i inclou: un desenvolupament sexual sa; relacions responsables i equitatives i satisfacció sexual; i absència de malalties, discapacitats, violència i altres pràctiques nocives relacionades amb la sexualitat.

Drets reproductius: són els drets de parelles i individus de decidir lliurement i responsablement el nombre i espaiament dels seus fills, i tenir la informació, educació i mitjans per fer-ho; d'assolir els nivells més elevats de salut sexual i reproductiva; i poder prendre decisions sobre la reproducció sense discriminació, coerció i violència.

Drets sexuals: són els drets de tothom a decidir lliurement i responsablement sobre tots els aspectes de la seva sexualitat, incloent-hi la protecció i promoció de la seva salut sexual i reproductiva; a no patir discriminació, coerció o violència en la seva vida sexual i en qualsevol decisió sexual; i a esperar i demanar igualtat, ple consentiment, respecte mutu i responsabilitat compartida en les relacions sexuals.

Salut sexual i reproductiva per a adolescents: es refereix a la salut física i emocional dels adolescents (població entre els 10 i els 19 anys) que inclou la capacitat de gaudir d'una bona salut i de prevenir embarassos no desitjats, avortaments en males condicions, malalties de transmissió sexual, etc. La manca d'oportunitats educacionals i econòmiques i l'exploatació sexual són factors importants en els elevats índexs d'embarassos entre adolescents. L'atenció als adolescents ha implicat la seva participació en la definició de les seves necessitats en matèria sexual i reproductiva i en l'elaboració dels programes que donin resposta a aquestes necessitats, així com en l'avaluació dels serveis.

Sexisme: sistema o conjunt de mètodes que implica la dominació d'un sexe, que es considera inferior, per un altre que es considera superior. En quasi totes les cultures, el sexisme implica pràctiques de discriminació de les dones per part dels homes. L'estructura de poder social estableix de manera arbitrària els rols, les actituds i els comportaments considerats pertinents per al sexe femení, minvant així les possibilitats de desenvolupament personal i professional de les dones. El sexisme abarca tots els àmbits de la vida i de les relacions humanes.

VIH / SIDA: el VIH és el virus d'immunodeficiència humana que causa la síndrome d'immunodeficiència adquirida (SIDA), malaltia epidèmica infecciosa que ataca el sistema immunitari. Les dones poden infectar els seus infants durant l'embaràs, el part o l'alletament.

Violència de gènere: és tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui com a resultat danys o sofriments físics, sexuals o psicològics per a la dona, incloent-hi les amenaces d'aquests actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant a la vida pública com a la privada. L'exercici d'aquesta violència reflecteix l'assimetria existent a les relacions de poder entre homes i dones, i que perpetua la subordinació i desvalorització del femení vers el masculí. Respon al patriarcat com a sistema simbòlic que determina un conjunt de pràctiques quotidianes concretes que neguen els drets de les dones i reproduïxen el desequilibri i la inequitat entre els sexes. La diferència amb altres tipus de violència es troba en el fet que el factor de risc o de vulnerabilitat és el simple fet de ser dona.

Fonts: *Programa d'Acció de la CIPD, El Caire, 1994.*

Protejamos nuestra salud integral. Digamos NO a la violencia, Red de Salud de las Mujeres Latinoamericanas y del Caribe, 1997.

Vidas paralelas de las mujeres. Guía didáctica de educación para el desarrollo, Hegoa, 1998.

Sexual and Reproductive Health Briefing Cards. Family Care International, 1999.

Salut pública. Joves i sexualitat. Diputació de Barcelona, 1998.

I altres del Fons de Població de Nacions Unides, Population Reference Bureau, i Family Care International.